ETLA

Raportti | Report | 133

7.2.2023

Selvitys toisen tai useamman korkeakoulututkinnon suorittaneista

Hanna Virtanen
Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
hanna.virtanen@etla.fi

Pekka Vanhala
Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
pekka.vanhala@etla.fi

Suositeltava lähdeviittaus:
Virtanen, Hanna & Vanhala, Pekka (7.2.2023). ”Selvitys toisen tai useamman korkeakoulututkinnon suorittaneista”.

ETLA Raportti No 133.
https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-133.pdf

Tiivistelmä

Selvityksessä tarkasteltiin korkeakoulutuksen moninkertaista suorittamista. Vuonna 2020 korkeakoulutuksessa aloitti 7 100 sellaista opiskelijaa, joilla oli jo aiemmin suoritettuna vähintään yksi saman tason tutkinto. Heistä neljännes oli suorittanut jo useamman kuin yhden samantasoisen tutkinnon.

Korkeakoulutuksen moninkertainen suorittaminen on lisääntynyt viimeisten 10–20 vuoden aikana selvästi. Vuonna 2020 aloittaneista opiskelijoista jo 10 prosentilla oli aiemmin suoritettuja korkeakoulututkintoja. Suosituin koulutusvaihtoehto oli alempi ammattikorkeakoulututkinto terveys- ja hyvinvoinninaloilla.

Toista tai useampaa korkeakoulututkintoa suorittavat viettävät koulutuksessa lähes yhtä pitkän ajan kuin ensimmäistä tutkintoaan suorittavat. Moninkertainen koulutus kohdistuu enimmäkseen suomenkielisille, naisille ja niille, joilla on jo varsin hyvä työmarkkinatilanne ennen korkeakoulutukseen palaamista.

Toisen tai useamman korkeakoulututkinnon suorittaminen ei näytä johtavan parempaan työmarkkinakehitykseen pitkällä aikavälilläkään. Ansiotulot ja työllisyys laskevat opintojen alettua selvästi, mutta palaavat muutaman vuoden jälkeen opintoja edeltävälle tasolle. Työtulemat jatkavat tämän jälkeen suunnilleen samalla kehityspolulla kuin ne olivat ennen uusien opintojen aloittamista.

Abstract

Study on Completing Multiple Higher Education Degrees in Finland

This brief provides descriptive evidence on completion of multiple higher education degrees in Finland. In the year 2020, there were altogether 7,100 individuals enrolling in higher education who already had higher education degrees. A quarter of them already had more than one higher education degree.

The share of those with prior degrees participating in higher education has been increasing sharply during the past two decades. In the year 2020, ten percent of all new students in higher education had already completed higher education previously. The most common education choice among these students was the field of Health and Welfare in Universities of Applied Sciences.

According to the analysis, students with prior degrees took almost as long to complete the degree when compared to those who were completing their first degree. Women and those whose mother tongue is Finnish are vastly over-presented among those completing multiple degrees. Additionally, these students are performing fairly well in the labor market before returning to higher education.

Completing multiple degrees does not lead to higher income or better employment even in the medium term. There is a drop in the labor market outcomes following the new enrollment in higher education; however, they bounce back to their previous level in a few years. After that, the labor market performance follows a very similar trend to what it was before enrollment.

KTT **Hanna Virtanen** on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkimuspäällikkö.

KTM **Pekka Vanhala** on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkimussihteeri.

DSc (Econ.) **Hanna Virtanen** is a Chief Research Scientist at Etla Economic Research.

MSc (Econ.) **Pekka Vanhala** is a Research Secretary at Etla Economic Research.

Kiitokset: Kiitämme Antti Kauhasta ja Krista Riukulaa hyödyllisistä kommenteista. Tämän selvityksen on rahoittanut Sivistystyönantajat (Sivista).

Acknowledgements: We would like to thank Antti Kauhanen and Krista Riukula for useful comments. This project was funded by Finnish Education Employers (FEE).

Avainsanat: Korkeakoulutus, Työllisyys, Ansiot

Keywords: Higher education, Employment, Earnings

JEL: I21, I23, J31

Sisällys

Johdanto....4
Selvityksen tarkastelujoukko ja aineistot....4
Miten isosta ilmiöstä on kyse?....4
Minkälaisella taustalla korkeakoulutukseen palataan?....6
Miten opinnoissa edetään?....8
Tulojen ja työllisyyden kehitys....9
Lopuksi....12
Liitteet....13
Kirjallisuus....14

Johdanto

Korkeakoulutettujen osuuden nostaminen on yksi suomalaisen koulutuspolitiikan keskeisiä tavoitteita (Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko). Osuutta nostamalla voidaan parantaa työllisyyttä ja tuottavuutta ja siten koko kansantalouden kasvun edellytyksiä. Tavoite on tärkeä suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuuden kannalta.

Korkeakoulutuksen hyödyistä yksilöille ja yhteiskunnalle on laajasti tutkimusnäyttöä. Näyttö perustuu kuitenkin useimmiten tilanteisiin, joissa koulutukseen osallistuminen johtaa koulutustason nostamiseen (ks. esim. Koerselman & Uusitalo, 2014). Meillä on paljon vähemmän tietoa ilmiöstä, jossa korkeakoulutukseen osallistuvalla henkilöllä on jo yksi tai useampi korkeakoulututkinto suoritettuna.

Tarkastelemme tässä selvityksessä useamman korkeakoulutustutkinnon suorittamista rekisteriaineistojen avulla. Selvityksessä tuotetaan kuvailevaa tietoa ilmiön yleisyydestä ja luonteesta. Miltä näyttäytyvät ne henkilöt tilastoissa, jotka lähtevät uudestaan opiskelemaan korkeakoulutukseen, vaikka heillä on saman tason tutkinto suoritettuna jo aiemmin? Miten heidän opintonsa etenevät ja millä tavoin heidän työmarkkinatulemansa kehittyvät? Vastaamalla näihin kysymyksiin saadaan tärkeää tietoa korkeakoulutuksen resurssien kohdentumisesta.

Selvityksen tarkastelujoukko ja aineistot

Selvityksessä tuotetaan kuvailevaa tietoa toisen tai useamman korkeakoulututkinnon suorittamisesta Suomessa. Analyysi perustuu Tilastokeskuksen yksilötason rekisteriaineistoihin. Tarkastelujoukko on muodostettu poimimalla Opiskelijarekisteristä kaikki vuosina 2000–2020 korkeakoulutuksessa aloittaneet henkilöt. Yksilöiden koulutukseen osallistumista, tutkinnon suorittamista ja työmarkkinoilla menestymistä seurataan FOLK-henkilöstöaineistojen avulla.

Pääosa analyysistä keskittyy moninkertaiseen korkeakoulutukseen. Tällä tarkoitetaan tässä selvityksessä niitä opiskelijoita, jotka ovat suorittaneet vähintään yhden saman tason tutkinnon jo ennen uusien korkeakouluopintojen aloittamista. Kun tarkastelemme ylempää korkeakoulututkintoa aloittavia, niin edellytämme, että pohjalla on vähintään yksi ylempi korkeakoulututkinto. Näin varmistamme sen, että emme tulkitse koulutustasoaan korottavia opiskelijoita moninkertaisiksi korkeakouluopiskelijoiksi.

Miten isosta ilmiöstä on kyse?

Tarkastelemme aluksi moninkertaisen korkeakoulutuksen määrien kehittymistä sekä jakaantumista eri koulutusmuotoihin (alempi vs. ylempi korkeakoulutus, ammattikorkea vs. yliopisto) ja koulutusaloille. Kuviossa 1 on esitetty korkeakoulutuksessa aloittavien opiskelijoiden määrä vuosina 2010 ja 2020. Luvut on raportoitu erikseen sille ryhmälle, jolla ei ole pohjalla mitään aiempaa korkeakoulututkintoa (uudet) sekä niille, jotka ovat suorittaneet jo aiemmin vähintään yhden saman tason korkeakoulututkinnon (aiemmat).

Kuvio 1 Korkeakoulutuksessa aloittavien opiskelijoiden määrä vuosina 2010 ja 2020 aiemmin suoritettujen tutkintojen mukaan

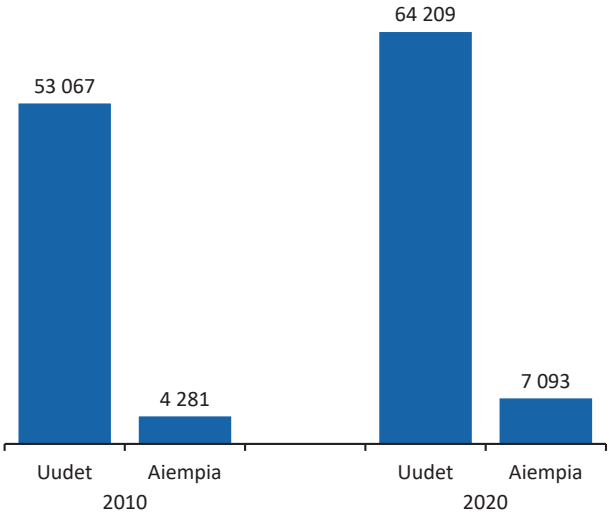

Huomio. Kuvio esittää uusien korkeakouluopiskelijoiden määrän vuosina 2010 ja 2020. Luvut on raportoitu erikseen sille ryhmälle, joilla ei ole pohjalla mitään aiempaa korkeakoulututkintoa (uudet) sekä niille, jotka ovat jo aiemmin suorittaneet vähintään yhden saman tason korkeakoulututkinnon (aiemmat).

Kuviosta nähdään ensinnäkin se, että molemmat ryhmät ovat kasvaneet kuluneen kymmenen vuoden aikana. Toista tai useampaa korkeakoulututkintoa aloittavien opiskelijoiden määrä on kasvanut kuitenkin suhteellisesti enemmän kuin ensimmäistä tutkintoaan aloittavien määrä: tämän ryhmän osuus oli vuonna 2010 reilu 7 prosenttia kaikista korkeakoulutuksessa aloittaneista, kun vuoteen 2020 mennessä heidän osuutensa oli kasvanut 10 prosenttiin. Vuonna 2020 korkeakoulutuksessa aloitti yhteensä noin 7 100 sellaista opiskelijaa, jotka olivat suorittaneet jo aiemmin vähintään yhden saman tason korkeakoulututkinnon.

Kuvio 2 kuvaa opiskelijoiden määrän kehitystä vuosina 2000–2020 vielä tarkemmin siinä ryhmässä, jolla on pohjalla yksi aiempi korkeakoulututkinto, ja toisaalta ryhmässä, jossa aiemmin suoritettuja korkeakoulututkintoja on jo useampi. Määrän kehitystä on seurattu erikseen riippuen siitä, aloittaako henkilö ammattikorkeakoulutuksessa vai yliopistossa ja onko aloitettu tutkinto alempi vai ylempi korkeakoulututkinto.

Näistäkin kuvioista nähdään, että toista tai useampaa korkeakoulututkintoa aloittavien määrä on kasvanut tarkastelujaksolla jyrkästi. Siinä ryhmässä, jolla on pohjalla jo useampi korkeakoulututkinto, kasvu on suuntautunut erityisesti alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseen. Niillä, joilla on pohjalla yksi saman tason tutkinto, kasvua on tapahtunut myös ylempien korkeakoulututkintojen suorittamisessa. Tässäkin ryhmässä alemmat korkeakoulututkinnot olivat kuitenkin yleisempiä kuin ylempi korkeakoulututkinto vuonna 2020.

Vuonna 2020 aloittaneista 7 100 opiskelijasta, jotka olivat suorittaneet korkeakoulutuksen jo aiemmin, noin 1 800 henkilöä, eli neljännes, oli suorittanut jo vähintään kaksi samantasoista tutkintoa. Kaikista uusista korkeakouluopiskelijoista tämän jo useampia aiempia tutkintoja omaavan ryhmän osuus oli vajaa kolme prosenttia.

Kuvio 3 kuvaa korkeakoulutukseen vuosina 2000–2020 palaavien opiskelijoiden jakaantumista koulutusaloittain. Vasemmanpuoleisessa kuviossa on seurattu viiden suosituimman koulutusalan määrän kehitystä, kun taas oikeanpuoleinen kuvio näyttää kehityksen niillä viidellä koulutusalalla, joissa aloitti vuonna 2020 vähiten sellaisia opiskelijoita, joilla oli jo aiemmin suoritettu korkeakoulututkinto.

Kuviosta nähdään, että eniten toista tai useampaa korkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista aloittaa terveys- ja hyvinvointialoilla. Vuonna 2020 tämän koulutusalan osuus oli 21 prosenttia. Seuraavaksi suosi-

Kuvio 2 Toista tai useampaa korkeakoulututkintoa aloittavien opiskelijoiden määrän kehitys vuosina 2000–2020 koulutusmuodoittain ja aiemmin suoritettujen tutkintojen mukaan

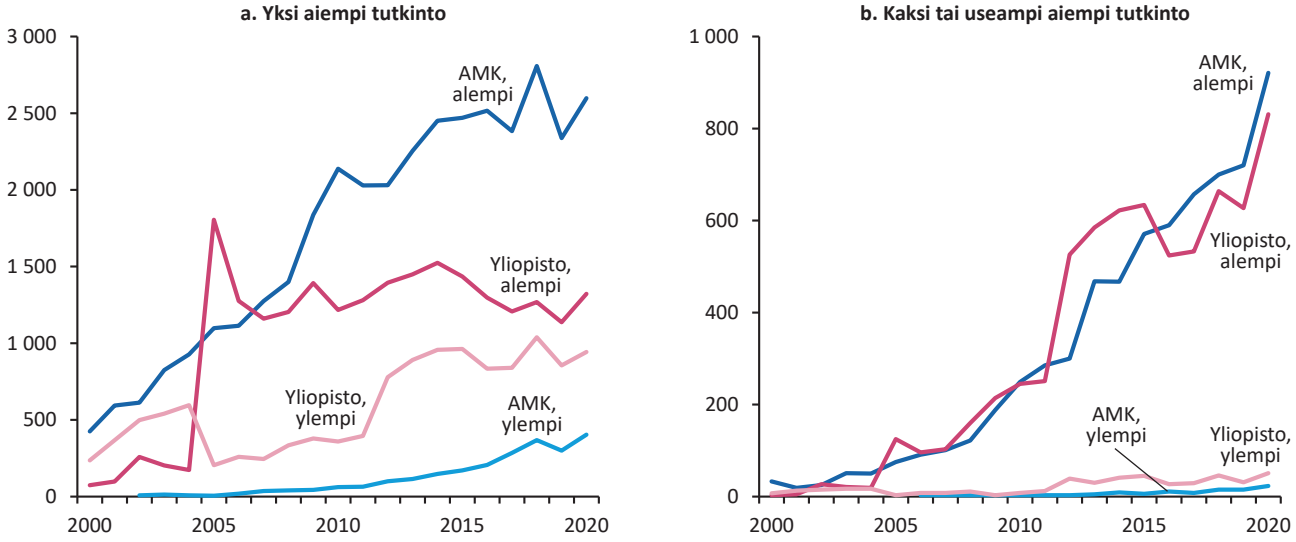

Kuvio 3 **Toista tai useampaa korkeakoulututkintoa aloittavien opiskelijoiden määrän kehitys vuosina 2000–2020 koulutusaloittain**

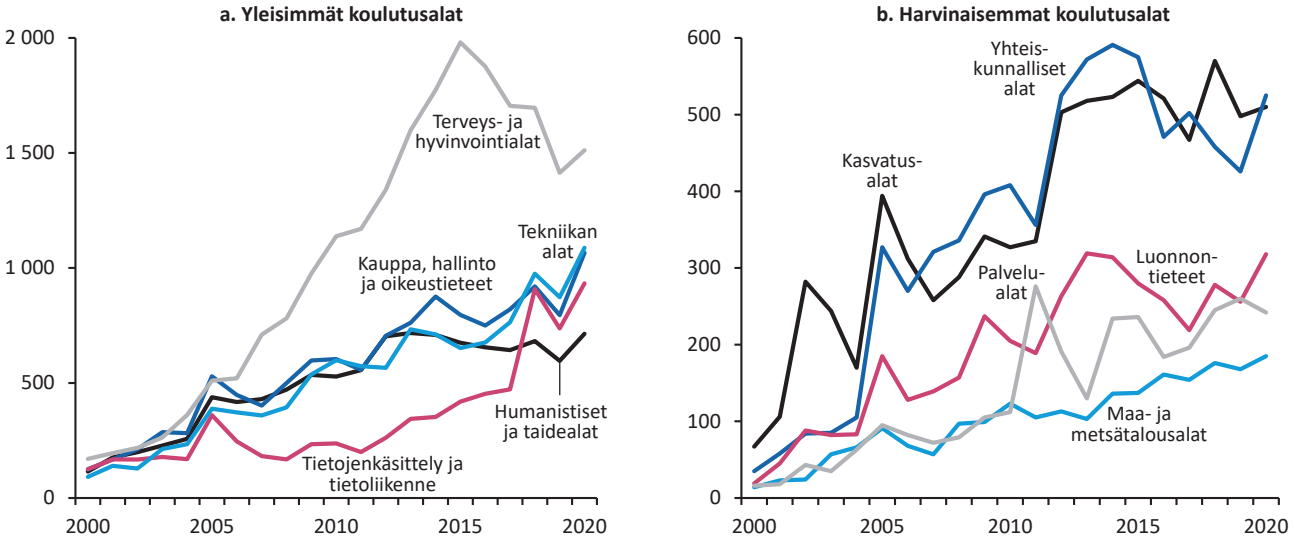

tuimpia olivat kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden alat sekä tekniikan alat, joissa kummassakin aloitti noin 15 prosenttia niistä opiskelijoista, joilla oli suoritettuna ennestään jo vähintään yksi samantasoinen tutkinto. Koulutusaloittainen jakaantuminen on esitetty vielä erikseen kullekin koulutusmuodolle liitteistä löytyvässä kuviossa A1.

Minkälaisella taustalla korkeakoulutukseen palataan?

Selvityksessä tarkasteltiin myös sitä, millaisella taustalla korkeakoulutukseen lähdetään uudestaan jo aiemmin suoritetusta tutkinnosta huolimatta. Taulukossa 1 on raportoitu keskimääräisiä ominaisuuksia sellaisille vuonna 2020 korkeakoulutuksessa aloittaneille, joilla ei ole aiem-

Taulukko 1 **Vuonna 2020 korkeakoulutuksessa aloittavien opiskelijoiden tausta aiemmin suoritettujen korkeakoulututkintojen mukaan, %**

Taustatekijä	Uudet	Yksi tutkinto aiemmin	Kaksi tai enemmän aiemmin
Ikä (vuotta)	26,4	33,0	34,1
Naisten osuus	55,8	68,9	71,4
Suomen kansalainen	96,0	96,7	99,0
Muu kuin Suomen kansalainen	4,0	3,3	1,0
Suomenkielinen	87,1	89,4	92,3
Ruotsinkielinen	5,6	4,1	4,9
Muu kuin suomen- tai ruotsinkielinen	7,3	6,5	2,8
Kaupunkimainen kunta	87,6	87,6	87,0
Taajaan asuttu kunta	7,4	7,2	7,8
Maaseutumainen kunta	5,1	5,1	5,3
Havaintojen lukumäärä	64 209	5 267	1 826

min suoritettuna saman tason korkeakoulututkintoa, joilla on pohjalla yksi saman tason tutkinto sekä niille, jotka ovat suorittaneet aiemmin jo vähintään kaksi samantasoista tutkintoa.

Tulosten perusteella korkeakoulutuksen moninkertainen suorittaminen on yleisempää erityisesti naisten, suomenkielisten ja Suomen kansalaisten keskuudessa. Korkeakoulutukseen palaavat ovat luonnollisestikin myös keskimäärin vanhempia kuin ensimmäistä kyseisen tason korkeakoulututkintoa tekevät opiskelijat. Liitteistä löytyvässä taulukossa A2 on kuvattu taustatekijöiden jakaantuminen vielä myös koulutusmuodoittain.

Kuviossa 4 on esitetty ikäjakauma toista tai useampaa korkeakoulututkintoa aloittavien joukossa vuonna 2020. Kuviosta nähdään, että useampaa tutkintoa suorittavat ovat tyypillisemmin 25–34-vuotiaita. Korkeakoulutukseen palaavien opiskelijoiden joukossa on kuitenkin myös 2 700 (noin 38 prosenttia) yli 35-vuotiasta. Yli 45-vuotiaita näissä opiskelijoissa on 480 (7 prosenttia) ja yli 55-vuotiaita 80 (1 prosentti).

Taulukossa 2 raportoidaan korkeakoulutuksessa vuonna 2020 aloittavien opiskelijoiden työmarkkinatilanne vuosi ennen opintojen alkamista. Taulukosta nähdään, että korkeakoulutuksen jo aiemmin suorittaneiden opiskelijoiden työllisyys on todella hyvällä tasolla opintojen aloittamista edeltävänä vuotena. Työllisten osuus on 80–82 prosenttia tässä ryhmässä, kun se oli koko 15–64-vuotiaiden väestössä samana vuonna vain noin 70 prosenttia (Tilastokeskuksen työvoimatilasto). Toista tai useampaa korkeakoulututkintoa suorittavien opiskelijoiden vuositulot ovat myös keskimäärin varsin hyvät: noin 30 000–33 000 euroa, kun huomioon otetaan kaikki veronalaiset tulot, ja 27 000–30 000 euroa, kun huomioidaan vain työ- ja yrittäjätulot.

Taulukossa 3 on tarkasteltu vielä sitä, miten aloitetun uuden korkeakoulutuksen koulutusala on yhteydessä aiemmin suoritettujen tutkintojen koulutusalaan. Taulukon ensimmäinen sarake kuvaa aloitetun tutkinnon koulutusalaa, ja vaakariviltä nähdään, mikä osuus kyseisellä koulutusalalla aloittaneista on suorittanut eri koulutusalojen

Kuvio 4 Vuonna 2020 toista tai useampaa korkeakoulututkintoa aloittavien opiskelijoiden ikäjakauma

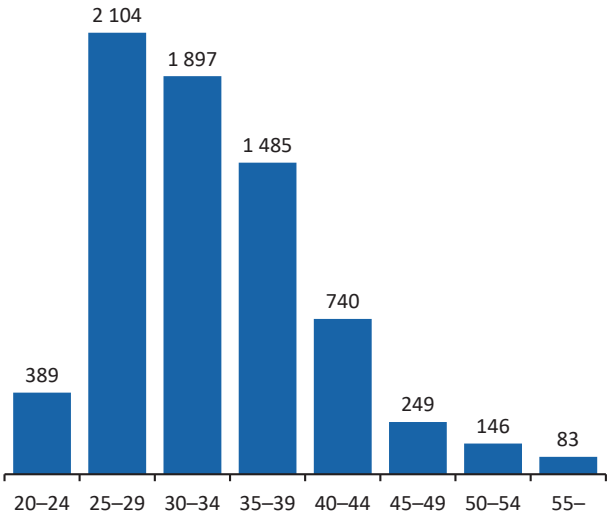

Taulukko 2 Vuonna 2020 toista tai useampaa korkeakoulututkintoa aloittavien opiskelijoiden työmarkkinatilanne vuosi ennen opintojen aloittamista aiemmin suoritettujen korkeakoulututkintojen mukaan, %

Opintojen aloittamista edeltävän vuoden tilanne	Uudet	Yksi tutkinto aiemmin	Kaksi tai enemmän aiemmin
Työllinen	64,6	79,8	82,2
Työtön	7,5	7,1	7,8
Opiskelija	19,1	8,9	6,7
Eläkeläinen	0,3	0,4	0,4
Muu	6,6	3,3	2,7
Ansiotulot (euroa)	18 281	30 704	33 566
Työ- ja yrittäjätulot (euroa)	16 693	27 927	30 445

Taulukko 3 **Toista tai useampaa korkeakoulututkintoa aloittavien opiskelijoiden koulutusalatausta koulutusaloittain, %**

Aloitettu koulutus	Aiemman tutkinnon ala										
	Kasvatus	Humanist., taide	Yht.kunn. alat	Kauppa, hall., oik.t.	Luonnon-tieteet	Tietojen-käsittely	Tekniikan alat	Maa- ja metsätal.	Terveys ja hyvinv.	Palvelu-alat	Summa
Kasvatus	23,1	28,6	5,3	10,0	3,5	1,6	3,5	2,2	27,1	7,6	112,5
Humanist., taide	13,2	40,1	6,3	16,5	2,8	2,9	4,6	0,7	16,4	5,9	109,4
Yht.kunn. alat	8,4	19,0	17,1	20,8	3,2	1,9	5,1	1,0	31,2	5,0	112,8
Kauppa, hall., oik.t.	6,8	17,0	8,9	19,9	3,6	4,3	12,5	2,6	21,6	12,0	109,1
Luonnontieteet	1,9	13,2	6,3	16,7	9,4	10,4	23,3	2,5	20,4	4,1	108,2
Tietojenkäsittely	5,4	13,3	7,1	27,8	6,0	9,1	15,0	1,7	17,7	6,3	109,3
Tekniikan alat	1,8	5,8	2,9	18,8	7,0	7,4	34,4	3,9	19,2	7,7	109,0
Maa- ja metsätal.	4,3	11,4	4,3	29,2	7,0	2,7	13,0	9,7	23,2	4,3	109,2
Terveys ja hyvinv.	4,6	13,4	4,7	13,5	4,6	2,7	5,2	2,0	46,4	9,6	106,7
Palvelualat	7,0	11,2	6,6	25,6	2,5	3,7	13,2	2,9	22,3	16,9	112,0

korkeakoulututkintoja aiemmin. Rivin summa on yli 100 prosenttia, koska osalla opiskelijoista on suoritettuna jo useampia, mahdollisesti eri alojen korkeakoulututkintoja.

Taulukosta 3 nähdään, että humanistisilla ja taidealoilla sekä terveys- ja hyvinvointialoilla aloittavilla opiskelijoilla jo yli 40 prosentilla on ennestään saman alan korkeakoulututkinto. Myös tekniikan aloilla aloittavilla on usein suoritettuna jo tekniikan alojen tutkinto. Kasvatusalalle tullaan useimmiten kasvatusalojen, humanistisen ja taidealojen sekä terveys- ja hyvinvointialojen korkeakoulututkinnolla. Sen sijaan yhteiskunnallisella, kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden, luonnontieteiden, tietojenkäsittelyn, maa- ja metsätalouden sekä palvelun koulutusaloilla aloittavilla on vielä moninaisempi koulutustausta.

Miten opinnoissa edetään?

Seuraavaksi tarkastelemme opintojen etenemistä ja tutkintojen suorittamista toista tai useampaa korkeakoulututkintoa aloittavien joukossa. Kuviossa 5a on seurattu vuosina 2012–2014 korkeakoulutuksessa uudestaan aloittaneiden opiskelijoiden tutkinnon suorittamista koulutusmuodoittain. Tutkinnon suorittamista voidaan seurata tilastoissa tälle ryhmälle kuuden vuoden ajan.

Kuviosta nähdään, että uuden tutkinnon loppuun suorittaneiden osuus eroaa riippuen siitä, onko aloitettu tutkinto alempi vai ylempi korkeakoulututkinto. Noin 65 prosenttia alempaa korkeakoulututkintoa aloittaneista suoritti uuden korkeakoulututkinnon kuuden vuoden seurantajakson aikana. Tutkinnon suorittaneiden osuus oli noin 60 prosenttia siinä joukossa, joka aloitti ylemmät korkeakouluopinnot.

Kuviossa 5b on seurattu aiempia kohortteja, vuosina 2007–2009 korkeakoulutuksessa aloittaneita opiskelijoita, joilla oli myös pohjalla jo vähintään yksi saman tason korkeakoulututkinto. Tutkinnon suorittamista voidaan seurata tilastoissa tälle ryhmälle kymmenen vuoden ajan. Kuviosta havaitaan ensinnäkin se, että kuudessa vuodessa tutkinnon suorittaneita on tässä ryhmässä noin 5 prosenttiyksikköä vähemmän kuin myöhemmillä, vuosina 2012–2014 aloittaneilla kohorteilla. Kuvion perusteella voidaan myös ennakoida, että tutkinnon suorittaneiden osuus kasvaa vuosina 2012–2014 aloittaneilla seuraavien vuosien aikana vielä jopa noin 10 prosenttiyksikköä.

Taulukossa 4 on vielä tarkasteltu tutkinnon suorittamiseen käytettyä aikaa vuosina 2012–2014 korkeakoulutuksessa aloittaneiden joukossa. Taulukosta nähdään, että uuden korkeakoulututkinnon suorittaminen kestää useamman vuoden siinäkin joukossa, joka on suorittanut jo aiemmin vähintään yhden korkeakoulututkinnon.

Kuvio 5 **Tutkinnon suorittaminen korkeakoulutuksessa aloittaville jo aiemman korkeakoulututkinnon suorittaneille koulutusmuodoittain, suorittaneiden osuus, %**

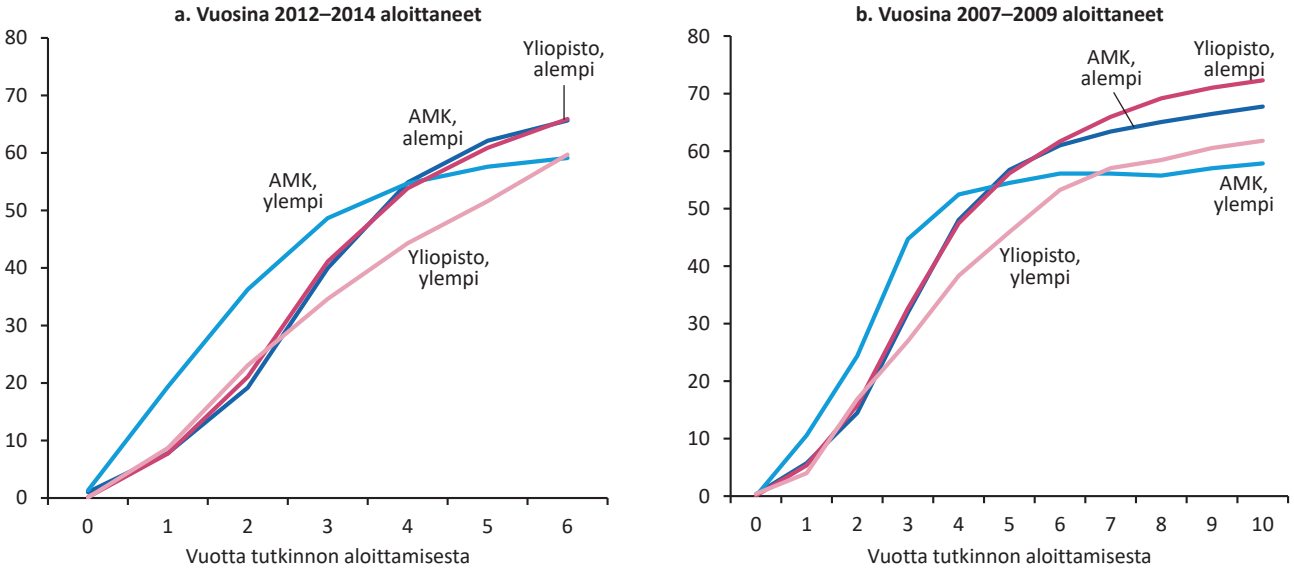

Taulukko 4 **Tutkinnon suorittamiseen käytetty aika aiemmin suoritettujen korkeakoulututkintojen mukaan, vuotta**

	Uudet	Yksi tutkinto aiemmin	Kaksi tai enemmän aiemmin
AMK, alempi	3,8	3,2	2,9
AMK, ylempi	2,4	2,3	2,4
Yliopisto, alempi	3,9	3,2	3,1
Yliopisto, ylempi	3,5	3,3	3,2

Huomio. Taulukossa on tarkasteltu vuosina 2012–2014 korkeakoulutuksessa aloittaneiden opiskelijoiden valmistumiseen käyttämää aikaa siinä joukossa, joka on valmistunut opinnoista kuudessa vuodessa.

Alemman korkeakoulututkinnon suorittaminen on reilu puoli vuotta nopeampaa siinä ryhmässä, joilla on aiemmin suoritettuna aiempi korkeakoulututkinto verrattuna niihin opiskelijoihin, jotka suorittavat vasta ensimmäistä korkeakoulututkintoaan. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen sen sijaan kestää molemmilla ryhmillä suunnilleen yhtä kauan, noin 2,5–3,5 vuotta. Tutkinnon suorittamiseen käytetyssä ajassa ei näytä olevan myöskään merkittävää eroa sen mukaan, onko aiemmin suoritettuja tutkintoja yksi vai useampi.

Tulojen ja työllisyyden kehitys

Lopuksi tarkastelemme vielä toista tai useampaa korkeakoulututkinnon aloittavien työmarkkinamenestystä. Kuviossa 6 on kuvattu ansiotulojen ja työllisyyden kehitystä niillä vuosina 2012–2014 korkeakoulutuksessa aloittaneilla, joilla oli suoritettuna jo entuudestaan vähintään yksi saman tason korkeakoulututkinto. Työmarkkinatulemien kehitystä seurataan kuvioissa 12 vuoden ajan alkaen kuusi vuotta ennen korkeakoulutukseen palaamista. Ansiotulot ja työllisyys on esitetty erikseen koulutusmuodoittain.

Kuviosta 6a nähdään ensinnäkin se, että toista tai useampaa korkeakoulututkintoa aloittavien ansiotulot ovat keskimäärin hyvällä tasolla jo ennen uuden korkeakoulutuksen aloittamista. Tämä pitää paikkaansa erityisesti ylempää ammattikorkeakoulututkintoa aloittaville, joiden vuosiansiot ovat keskimäärin 47 000 euroa vuosi ennen opintojen alkamista. Opintojen aloittamista edeltävä kehitys on ollut myös hyvää kaikissa ryhmissä. Opintojen alkaessa ansiotulot laskevat hieman ja kestää muutaman vuoden ennen kuin tulot palaavat opintoja edeltävälle tasolle. Korkeakoulutuksessa aloittaminen ei näytä johtavan nopeampaan tulojen kasvuun: keskimääräiset tulot

Kuvio 6 **Ansiotulojen ja työllisyyden kehitys vuosina 2012–2014 korkeakoulutuksessa aloittaneille jo aiemman korkeakoulututkinnon suorittaneille**

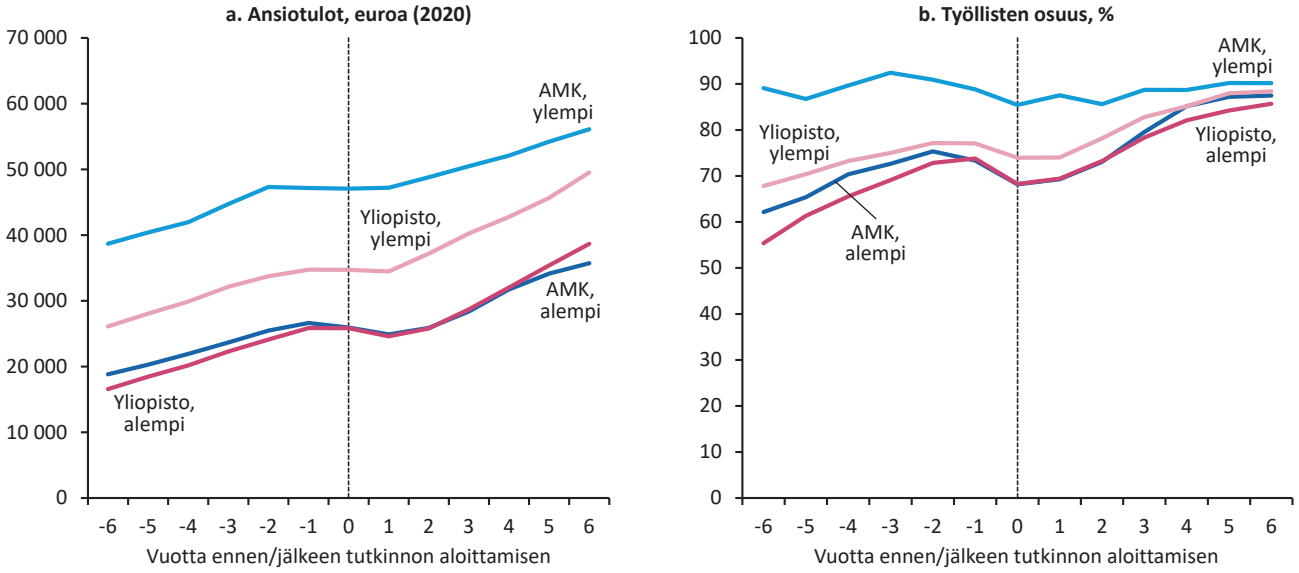

pikemminkin vain palaavat samankaltaiselle kehityspolulle, millä ne olivat aikaisemminkin. Tämä koskee kaikkia paitsi ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijoilla. Tällä ryhmällä tulot jäävät jopa aiempaa alemmalle uralle korkeakoulutukseen palaamisen jälkeen.

Kuvion 6b perusteella tämän ryhmän työllisyys kehittyy hyvin samalla tavalla kuin ansiotulotkin. Ylempää ammattikorkeakoulututkintoa aloittavien työllisyys on jo hyvin lähellä täystyöllisyyttä (noin 89 prosenttia) ennen uuden korkeakoulututkinnon aloittamistakin, ja työllisyys säilyy jotakuinkin samalla tasolla koko tarkastelujakson ajan. Muissa ryhmissä työllisyys on nousevalla uralla ennen koulutukseen palaamista, tippuu hieman opintojen alettua ja palaa suunnilleen aiemmalle kasvu-uralle muutaman vuoden kuluessa.

Kuvio 7 **Ansiotulojen ja työllisyyden kehitys vuosina 2012–2014 korkeakoulutuksessa aloittaneille jo aiemman korkeakoulututkinnon suorittaneille ikäryhmän mukaan**

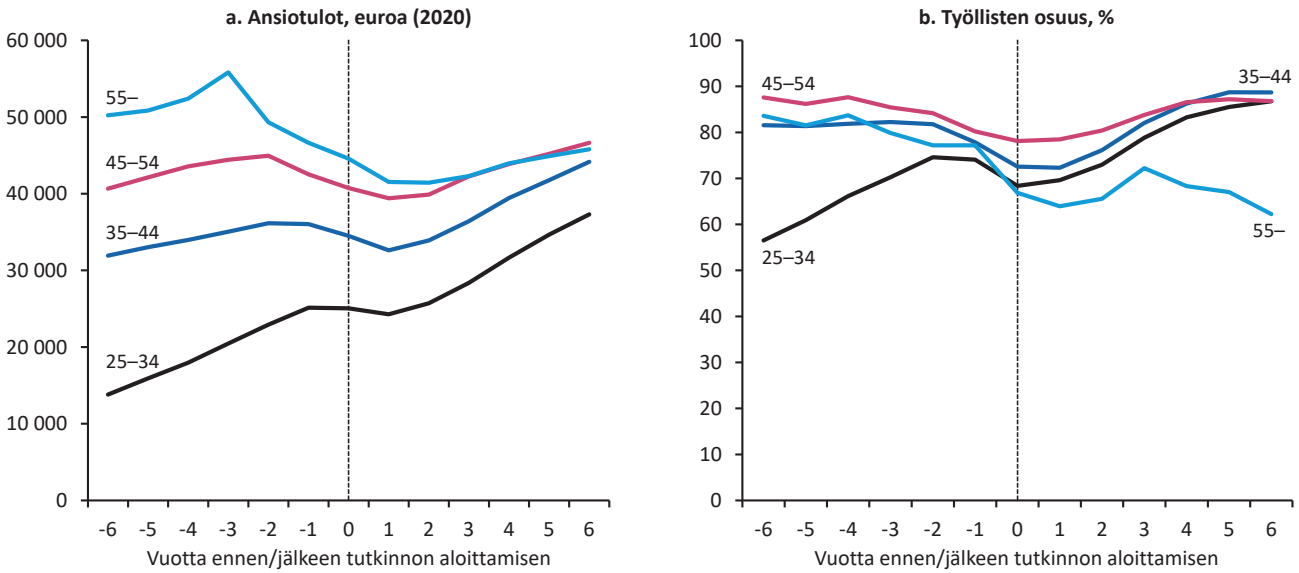

Liitteistä löytyvässä kuviossa A3 on esitetty ansiotulojen ja työllisyyden kehitys aiemmille, vuosina 2007–2009 aloittaneille kohorteille. Näissä kuvioissa nähtävä kehitys on hyvin linjassa kuvion 6 kanssa. Moninkertainen korkeakoulutus ei näytä johtavan parempaan työmarkkinamenestykseen myöskään pidemmällä aikavälillä.

Kuviossa 7 on seurattu toista tai useampaa korkeakoulutukintoa suorittavien työtulemien kehitystä sen mukaan, minkä ikäisenä uudet opinnot on aloitettu. Kuviossa seurataan edelleen vuosina 2012–2014 korkeakoulutuksessa aloittaneiden työtulemien kehitystä kuusi vuotta ennen ja jälkeen opintojen aloittamisen. Näihin kuvioihin olemme kuitenkin yhdistäneet eri koulutusmuodoissa aloittaneet.

Kuvio 7 osoittaa, että ansiotulojen ja työllisyyden kehitys ennen ja jälkeen opintojen aloittamisen on varsin erilaista eri ikäisenä korkeakoulutukseen palaavilla. Nuorem-

Kuvio 8 Ansiotulojen kehitys vuosina 2012–2014 korkeakoulutuksessa aloittaneille jo aiemman korkeakoulututkinnon suorittaneille koulutusaloittain, euroa (2020)

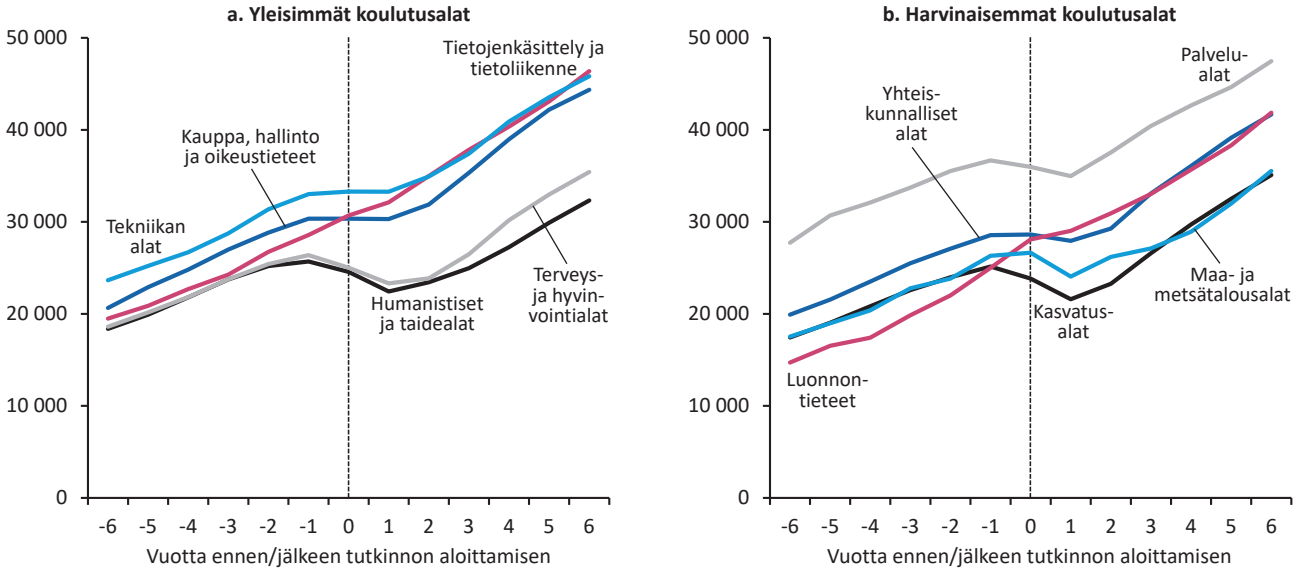

Kuvio 9 Työllisyyden kehitys vuosina 2012–2014 korkeakoulutuksessa aloittaneille jo aiemman korkeakoulututkinnon suorittaneille koulutusaloittain, työllisten osuus, %

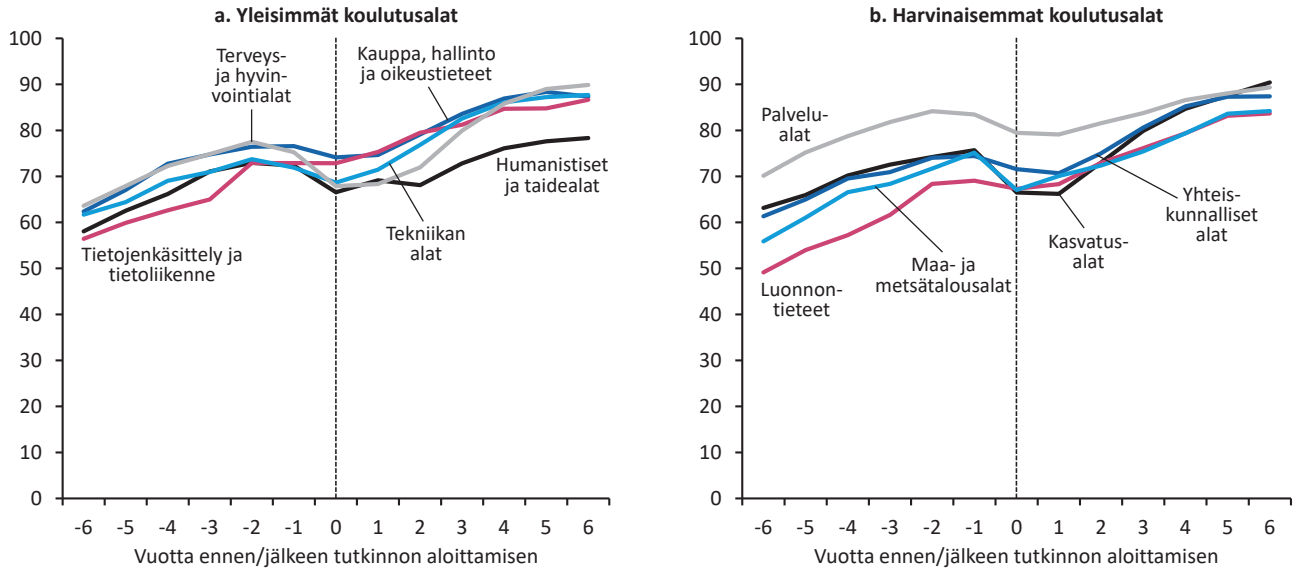

milla opiskelijoilla, 25–34-vuotiaina korkeakoulutuksessa uudestaan aloittaneilla, ansio- ja työllisyystasot ovat tarkastelujakson alussa selvästi muita ryhmiä alhaisemmat. Heillä työmarkkinatulemat kuitenkin kasvavat jyrkästi koko 12 vuoden tarkastelujakson ajan, lukuun ottamatta muutamaa ensimmäistä vuotta uusien opintojen aloittamisen jälkeen. Tälläkään ryhmällä korkeakoulutukseen uudestaan osallistuminen ei kuitenkaan näytä johtavan parempaan ansioiden tai työllisyyden kehitykseen verrattuna tilanteeseen ennen korkeakoulutukseen palaamista.

Kahdella keskimmäisellä ryhmällä, 35–44- sekä 45–54-vuotiaana korkeakoulutukseen palanneilla, ansiotulojen ja työllisyyden taso on jo jakson alussa varsin hyvällä tasolla. Tämänkin ryhmän työmarkkinatulemat tippuvat selvästi opintojen alkaessa ja palaavat aiemmalle tasolle muutama vuosi opintojen aloittamisen jälkeen. Tarkastelujakson loppua kohden tulojen ja työllisyyden kehitys on palannut opintoja edeltävälle tai jopa aavistuksen paremmalle kehityspolulle. Vanhimmilla opiskelijoilla, 55-vuotiaana tai myöhemmin korkeakoulutukseen palaavilla, työmarkkinatulemien kehitys on hyvin erilaista. Tällä ryhmällä ansiotulot sekä työllisyys ovat laskemassa jo ennen opintojen aloittamista, eikä tilanteessa tapahdu parannusta jakson loppua kohdenkaan.

Kuvioissa 8 ja 9 on tarkasteltu korkeakoulutukseen palaavien työmarkkinamenestystä koulutusaloittain. Näiden kuvioiden perusteella korkeakoulututkinnon aloittaminen ei johda millään koulutusalalla selvästi parempaan ansiotulojen tai työllisyyden kehitykseen, kun taustalla on jo vähintään yksi korkeakoulututkinto. Ansiotulot näyttävät jäävän jopa opintoja edeltävää aikaa hieman heikommalle kasvu-uralle verrattuna niihin opiskelijoihin, jotka aloittavat uudet opintonsa terveys- ja hyvinvointialoilla, humanistisilla ja taidealoilla, maa- ja metsätalousaloilla tai kasvatusaloilla. Työllisyyskehitys näyttäisi puolestaan olevan opintoja edeltävää aikaa heikompaa ainakin humanistisilla ja taidealoilla. Liitteistä löytyvissä kuviossa A4 ja A5 on esitetty aloittainen työmarkkinakehitys vuosina 2007–2009 aloittaneille kohorteille.

Lopuksi

Tässä selvityksessä tarkasteltiin korkeakoulutuksen moninkertaista suorittamista. Tilastoanalyysin avulla tuotettiin tietoa toisen tai useamman korkeakoulututkinnon suorittamisen yleisyydestä ja seurauksista. Tilannekuvan täsmentyminen on tärkeää, jotta saadaan parempi ymmärrys siitä, onko korkeakoulutuksen nykyiset resurssit kohdennettu optimaalisella tavalla.

Vuonna 2020 korkeakoulutuksessa aloitti noin 7 100 sellaista opiskelijaa, joilla oli jo aiemmin suoritettuna vähintään yksi saman tason tutkinto. Heistä noin neljännes oli suorittanut jo useamman kuin yhden samantasoisen tutkinnon. Korkeakoulutuksen moninkertainen suorittaminen on lisääntynyt viimeisten 10–20 vuoden aikana selvästi. Vuonna 2020 aloittaneista korkeakouluopiskelijoista jo 10 prosentilla oli aiemmin suoritettuna vähintään yksi korkeakoulututkinto.

Toista tai useampaa korkeakoulututkintoa suorittavien määrä ei ole mitätön. Korkeakoulutuspaikoista on samaan aikaan krooninen ylikysyntä, joka vaikeuttaa esimerkiksi uusien ylioppilaiden koulutukseen pääsyä. On tärkeä ymmärtää paremmin, miten korkeakoulutuksen moninkertainen suorittaminen hyödyttää yksilöä ja yhteiskuntaa.

Seurasimme tässä selvityksessä toista tai useampaa korkeakoulututkintoa suorittavien ansiotulojen ja työllisyyden kehitystä. Näiden tulosten perusteella monikertainen korkeakoulutus ei johda keskimäärin parempaan työmarkkinakehitykseen keskipitkällä aikavälilläkään. Ansiotulot ja työllisyys laskevat opintojen alettua selvästi, mutta palaavat muutaman vuoden jälkeen aiemmalle, opintoja edeltävälle tasolle. Työtulemat jatkavat tämän jälkeen suunnilleen samalla kehityspolulla kuin ne olivat ennen uusien opintojen aloittamista. Muutamilla koulutusaloilla ja yli 55-vuotiaiden joukossa työmarkkinatulemien kehitys jäi jopa opintoja edeltävää aikaa heikommaksi.

Tarvitaan lisää tutkittua tietoa, jotta moninkertaisen korkeakoulutuksen kausaalivaikutuksesta saadaan parempi kuva. Tässä esitetty kuvaileva analyysi on kuitenkin hyvin linjassa esimerkiksi Kauhasen ja Virtasen (2022) tutkimuksen tulosten kanssa. Tuossa tutkimuksessa hyödynnettiin tutkimusasetelmaa, joka mahdollisti kausaalivai-

kutuksen luotettavamman arvioinnin. Tutkimuksessa löydettiin vain pieniä tulo- ja työllisyysvaikutuksia niille korkeakoulutukseen osallistuneille aikuisopiskelijoille, joilla oli pohjalla jo aiemmin suoritettu korkeakoulututkinto.

Useamman korkeakoulututkinnon suorittaminen voi tietysti hyödyttää yksilöä ja yhteiskuntaa muillakin tavoin kuin parantamalla työmarkkinoilla pärjäämistä. Myös näistä muista mahdollisista vaikutuksista tarvitaan lisää luotettavaa tutkimusta.

Liitteet

Kuvio A1 Korkeakoulutuksessa uudestaan aloittavien opiskelijoiden määrän kehitys koulutusaloittain ja koulutusmuodoittain

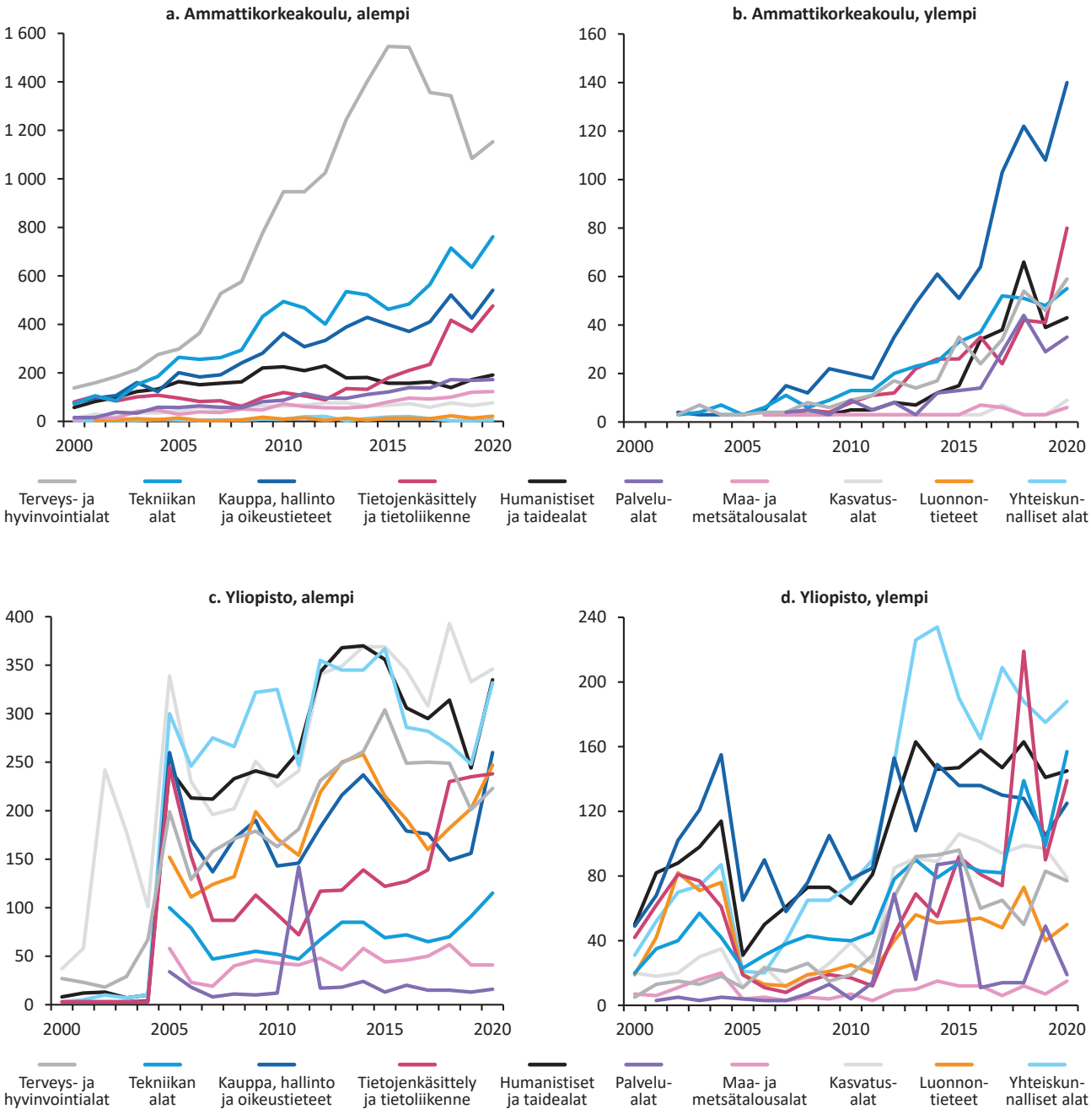

Taulukko A2 **Vuonna 2020 korkeakoulutuksessa aloittavien opiskelijoiden tausta aiemmin suoritettujen korkeakoulututkintojen mukaan, %**

Taustatekijä	AMK, alempi	AMK, ylempi	Yliopisto, alempi	Yliopisto, ylempi
Ikä (vuotta)	33,3	39,1	31,2	35,3
Naisten osuus	71,0	65,6	70,6	64,0
Suomen kansalainen	96,9	94,4	99,2	95,8
Muu kuin Suomen kansalainen	3,1	5,6	0,8	4,2
Suomenkielinen	89,2	85,5	93,9	87,5
Ruotsinkielinen	4,4	3,0	3,9	5,2
Muu kuin suomen- tai ruotsinkielinen	6,4	11,5	2,3	7,2
Kaupunkimainen kunta	84,9	85,0	91,1	89,7
Taajaan asuttu kunta	8,4	9,6	5,9	5,9
Maaseutumainen kunta	6,7	5,4	3,0	4,3
Havaintojen määrä	3 519	427	2 153	994

Kuvio A3 **Ansiotulojen ja työllisyyden kehitys vuosina 2007–2009 korkeakoulutuksessa aloittaneille jo aiemman korkeakoulututkinnon suorittaneille**

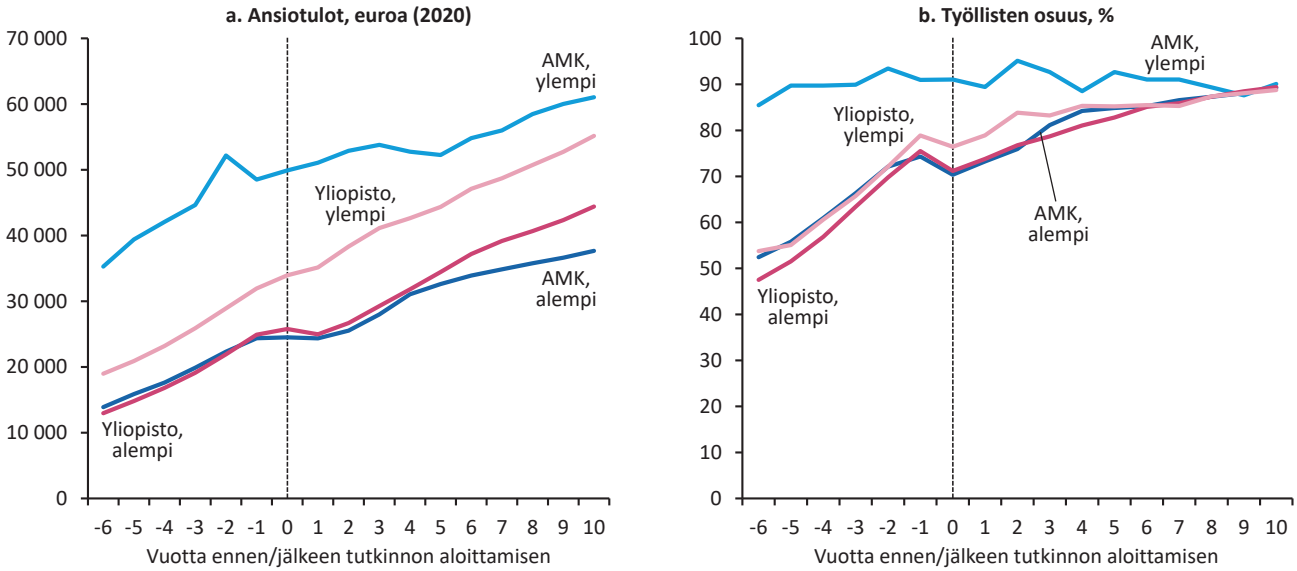

Kuvio A4 Ansiotulojen kehitys vuosina 2007–2009 korkeakoulutuksessa aloittaneille jo aiemman korkeakoulututkinnon suorittaneille koulutusaloittain, euroa (2020)

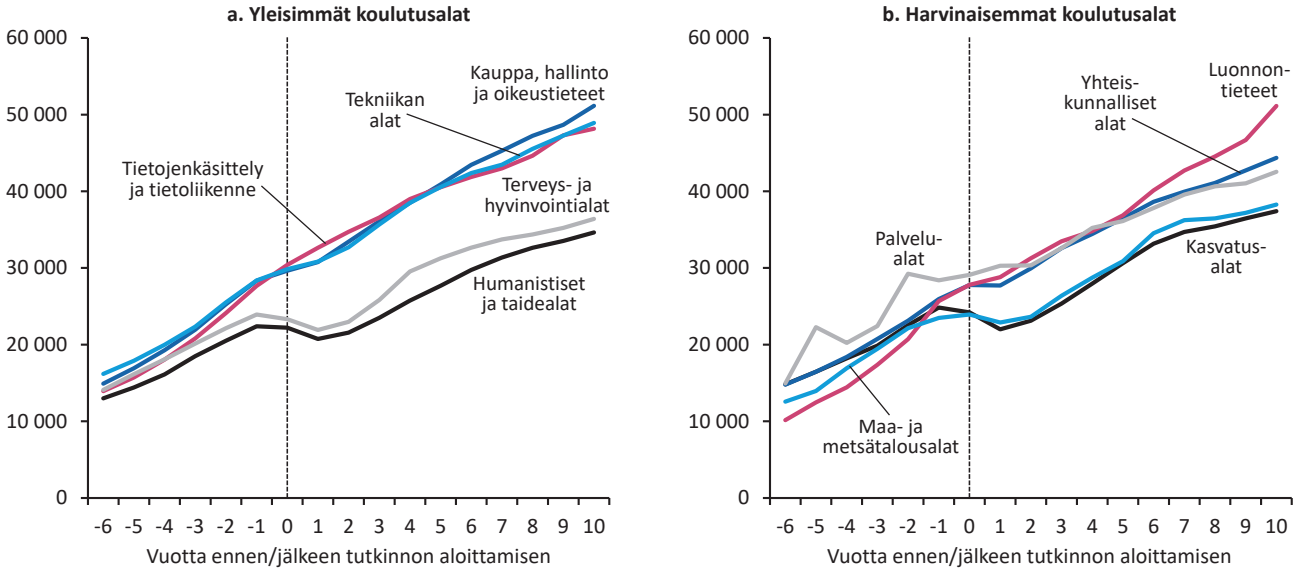

Kuvio A5 Työllisyyden kehitys vuosina 2007–2009 korkeakoulutuksessa aloittaneille jo aiemman korkeakoulututkinnon suorittaneille koulutusaloittain, työllisten osuus, %

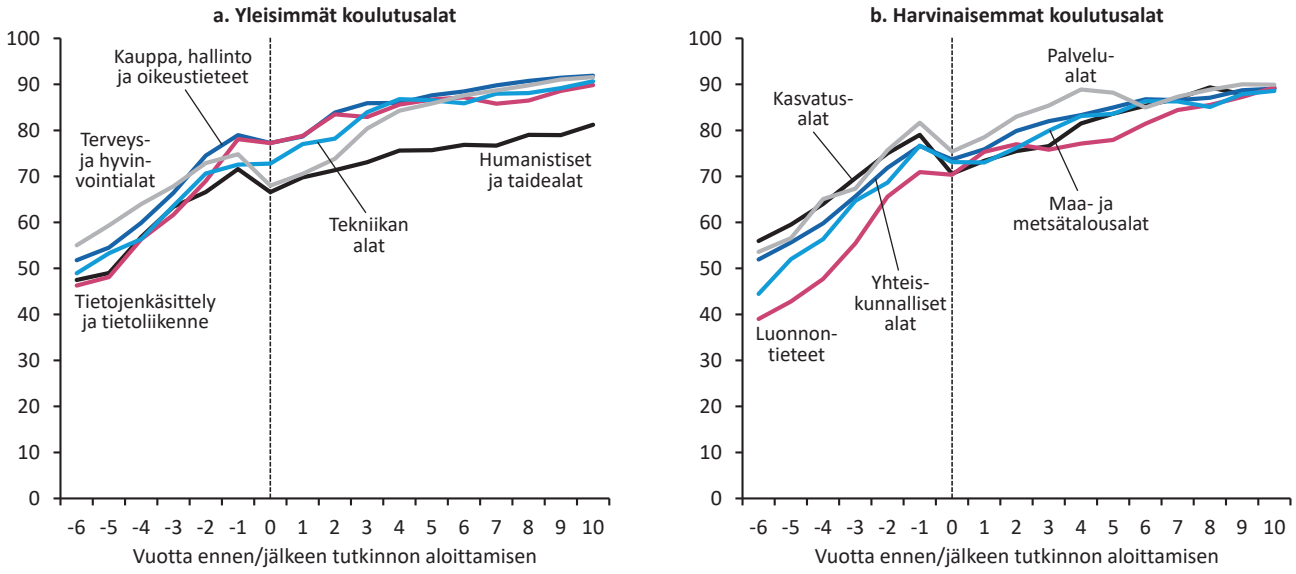

Kirjallisuus

Kauhanen, A. & Virtanen, H. (2022). Heterogeneity in Labor Market Returns to Adult Education. Etla Working Papers No 91.

Koerselman, K. & Uusitalo, R. (2014). The Risk and Return of Human Capital Investments, Labour Economics 30, 154–163.

Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko (2021). Valtioneuvoston julkaisuja 2021:24.

ETLA

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

ETLA Economic Research

ISSN-L 2323-2447,
ISSN 2323-2447,
ISSN 2323-2455 (Pdf)

Kustantaja: Taloustieto Oy

Puh. 09-609 900
www.etla.fi
etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B
00100 Helsinki